МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и молодёжной политики Чувашской Республики

Отдел образования и молодёжной политики администрации Вурнарского муниципального округа

МБОУ "Санарпосинская СОШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Руководитель ШМО учителей начальных классов________ Краснова И.В.	Заместитель директора по УВР________ Евдокимова О.Н.	Директор________ Малов В. И.
Протокол №1 от «30» 08 2023 г.	«30» 08 2023 г.	Приказ №64-О от «30» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение на родном(чувашском) языке»

для обучающихся 1 – 4 классов

Новые Яхакасы 2023

Вĕренӳ предмечĕн шалашĕ

1 класс

Шкула каяр-ха вĕренме.

Хайлав. Илемлĕ хайлав .«Кĕнеке», «Сарă çулçă», «Çĕнук», «Кая юлсан» .

Халăх сăмахлăхĕ.

Халăх сăмахлăхĕ (сăвви-юрри). Чĕнӳ-йыхрав сăвви-юрри. Шутлав сăввисем. Хăвăрткаларăшсем.Тупмалли юмахсем.

Юмах юпа тăрринче…

Юмахсем. «Пукане юмахĕ», «Упапа хĕр ача».

Вăйă вылятпăр.

Сăвăласа çырнă хайлавсем . Çыравçă хайланă юмах. В.Сутеев «Шăшипе кăранташ» .

Теттесем.

Шӳтлĕ сăвăсем. П.Çăлкуç «Ăмсанса пăхать Кампур», М.Волков «Пăрçа хуралçисем», Н.Карай «Пулăра».

Ачасем çинчен.

Прозăпа çырнă хайлавсем. «Калав»ăнлав.(Н.Ишентей «Хуплу пĕçерни», П. Яккусен «Анне», И.Микулайĕ «Арбуз»). Л.Сарине «Арман авăртать».

Чĕр чунсем çинчен.

Юптару. П.Çăлкуç «Хур аçи»,Ю.Мишши «Лашапа кашкăр», О.Печников «Усала вĕрентнĕ путек», Е.Чарушин «Томка тĕлĕкĕсем», В. Сутеев «Кăмпа айĕнче».

Тавралăх – асамлă тĕнче.. А.Пăртта «Çумăр ташши»,А.Ыхра «Пукан», Л.Сарине «Вăрманта».

Килсе çитрĕ хаваслă хĕл.

В.Эктел «Юр», П.Çăлкуç «Ытарми хĕл», Л.Смолина «Тăвайкки», В.Эктел «Хĕл Мучи», П.Çăлкуç «Тăвайкки», Е.Кузнец «Çеменпе Сивĕ Мучи», Л.Салампи «Юр пĕрчи», «Икĕ шартлама».

Ача – пăча сăмахлăхĕ .

Кулленхи сăвă-юрă. Чĕнӳ-йыхрав сăвви-юрри, хăвăрт сăмах, тупмалли юмахсем. Пулмасла халап. Вĕççĕр такмак. Шӳт.

Юмах ятăм, юптартăм.

Улăп халапĕсем. «Тилĕпе Качака таки».

Пирĕн вăйă-кулă.

Л.Сорокина «Пукане», Ю.Силэм «Шак-шак-шак», Р.Сарпи « Ташлать Илемпи».

Ачасем çинчен .

Н.Ыдарай «Чăваш ачи», Ордем Гали «Пысăк ĕç», В.Голявкин «Инкек», Р.Сарпи.«ӳкерчĕк», А.Ыхра калавĕсем, Н.Карай «Макăрмарĕ», М.Салихов «Усăллă кану», В Осеева «Ырă ĕç», Н.Рогачёв «Пулăçсем».

Чĕр чунсем çинчен.

И.Яковлев «Хураçка», А.Ыхра«Шурка», Е.Чарушин «Томка ишме вĕренни», К.Чуковский «Чĕрĕп кулать», Э.Шим «Шапапа калта»,

Пакшапа пӑрӑнтӑк», Ю.Петров «Путене», И.Малкай « Тӑри», С.Асамат «Йӑва», О. Печников «Чӗр чунсем те ҫынсем пекех».

Тавралӑх – асамлӑ тӗнче.

С.Соколинский «Ҫумӑр», П.Ҫӑлкуҫ «Ҫумӑр умӗн», Х.Ҫеменӗ «Ҫуркунне». В.Тарават «Кӑнтӑр ҫӗршывӗнче», А. Ыхра «Ҫурхи илем».

Вулав кӗнекине чухласси. Тупмаллипе усӑ курасси. Хайлав хыҫҫӑнхи ыйтусемпе ӗҫсене пурнӑҫласси. Кӗнекепе хӑйсем тӗллӗн ӗҫлесси.

2 класс

Вулав карти. Мӗн-ши вӑл Тӑван ҫӗр-шыв? Савнӑ ҫӗр, Чӑваш ҫӗр-шывӗ. Пирӗн ҫӗр-шыври хуласемпе ялсем. Тӑван республика ҫыннисен ӗҫӗ-хӗлӗ. «Пирӗн ял (хула)» экскурси.

Кӗркунне. Кӗрӗн тӗрлӗ тапхӑрне (пуҫламӑшӗ, ылтӑн кӗркунне, хура кӗркунне), чӗр чунсемпе ӳсен-тӑрансен пурнӑҫӗнчи улшӑнусене сӑнлакан калавсемпе сӑвӑсем. «Кӗрхи сӑнсем» экскурсии.

Эпир – туслӑ ачасем. Ачасен пурнӑҫӗпе ӗҫӗ-хӗлӗ, вӗсем туслӑ пулни, пӗр-пӗрне пулӑшни.

Ӗҫ телей те савӑнӑҫ кӳрет. Ӗҫ ҫинчен, тӗрлӗ професси ҫинчен, ӗҫӗн пурнӑҫри пӗлтерӗшӗ, халӑх пурлӑхӗшӗн тӑрӑшни, ӗҫ ҫынна телей кӳни ҫинчен ҫырнӑ сӑвӑсемпе калавсем.

Хӗлле. Хӗллехи ҫанталӑк. Чӗр-чунсемпе ӳсен-тӑрансен хӗллехи пурнӑҫӗ. Ҫӗнӗ ҫула кӗтсе илни. «Хӗл ҫитсен» экскурсии.

Чӗр-чунсем – пирӗн туссем. Чӗр чунсем ҫинчен ҫырнӑ калавсем, сӑвӑсем, ваттисен сӑмахӗсемпе туптарусем (тупмалли юмахсем). Чӗр чунсене хӳтӗлесси, вӗсене пулӑшасси.

Халӑх сӑмахлӑхӗ. Чӑваш тата ытти халӑхсен юмахӗсем, юррисем, ваттисен сӑмахӗсемпе туптарусем.

Тӑван кил-йышра. Пирӗн несӗлсем. Аннесемпе асаннесем, кукамайсемпе аппасем, вӗсен ӗҫӗ-хӗлӗ. Аннесем ҫинчен ҫырнӑ калавсемпе сӑвӑсем.

Килчӗ ырӑ ҫуркунне. Чӗр чунсемпе ӳсен-тӑрансен пурнӑҫӗнчи улшӑнусем. Пӑр кайни. Ачасен вӑййи-кулли. Аслисен ҫурхи ӗҫӗсем. Космонавтика кунӗ. Космонавтсем ҫинчен.

Ҫу уйӑхне кӗтӗмӗр. Ҫуллахи ҫут-ҫанталӑк, уй-хирти тата пахчари ӗҫсем ҫинчен ҫырнӑ калавсемпе сӑвӑсем, тӗрленчӗксем.

Ӳсен-тӑран тӗнчи. Вӑрман пурнӑҫӗ, ӳсен-тӑран ҫинчен ҫырнӑ сӑвӑ-юрӑ, калавсемпе халапсем.

Пӑхмасӑр калама вӗренмелли сӑвӑсем. Ҫут ҫанталӑк, тӑван ен, тус-тӑванлӑх, тӗрлӗ чӗр чун ҫинчен калакан 5-6 сӑвӑ (вӗрентӳҫӗ сӗннисем тата ачасем хӑсем кӑмӑлласа суйланисем).

Вулав хӑнӑхӑвӗсем. Тӗрӗс, ӑнланса, пӗр тикӗссӗн, сӑмахсене вакламасӑр (кӑткӑс тытӑмлӑ сӑмахсене – сыпӑкласа) вуласси. Вулав хӑвӑртлӑхӗ – минутра

50 сăмахран кая мар (ăшра вуланă чухне сăмах шучĕ 60 таран ӳсмелле). Вуланă чух шухăша пăхмасăр , тĕрĕс чарăнусем туса сывлăш çавăрса ярасси. Хутсăр предложенин пур ĕсене те тĕрĕс интонаципе вуласси. Шухăшпа тĕллеве кура текста хăвăрт е хулен, сасса хăпартса е хăпартмасăр вуласси.

Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси. Вуланă текст тăрăх ыйтусене хуравласси, каланине текстри предложенисемпе çирĕплетесси. Текста пахалласси, ăвĕрентӳçĕ ыйтăвĕсем е кĕнекери ӳкерчĕклĕ план тăрăх аса илсе каласси.

Вулан тăрăх сăмахлă ӳкерчĕксем тăвасси. Пысăках мар калав шалашне пăтраштармасăр , йĕркипе аса илесси.

Кĕнекери ӳкерчĕксем мĕне сăнланине, вĕсем калавăн хăш пайне кăтартнине палăртасси, çав вырăна текстра тупасси.

Калава темиçе пая уйăрасси, вĕсене ят парасси; вуланă текстăн тĕп шухăшне палăртасси (вĕрентӳçĕ пулăшнипе).

Илемлĕх мелĕсене – танлаштарусене, эпитетсене, метафорăсене (терминсене асăнмасăр) – сăнасси.

Çывăх пĕлтерĕшлĕ сăмахсене танлаштарасси, ун пек сăмахсене вĕрентӳçĕ пулăшнипе тупасси. Нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсене тĕрĕс ăнланасси. Вĕрентӳçĕ пулăшнипе текстра тĕрлĕ пулăма, çынна, çут çанталăка сăнарлăн кăтартакансăмахсене тупасси, вĕсемпе сăмахлă ӳкерчĕксем тунă чух усă курасси, тавралăха сăнасси, тантăшсемпе выляни çинчен пĕчĕк калав хайласси.

Юмаха, калава, сăвва пĕр-пĕрринчен уйăрса илме пĕлесси.

Çасăллă пуплевĕн (калаçăвăн) пысăк пĕлтерĕшлĕ мелĕсене – хăвăртлăха, янравлăха, сасă хулăнăш-çинçĕшне, кĕвĕлĕхне кирлĕ пек улăштарма вĕренесси. Сăмахсене тĕрĕс каласси.

Вулав кĕнекипе ĕçлеме хăнăхтарасси. Тупмаллипе паллаштарасси, кирлĕ калав е сăвă ятне шыраса тупма вĕрентесси. Хайлав хыççăнхи ыйтусемпе ĕçсене пурнăçласси (вĕрентӳçĕ пулăшнипе).

3 класс

Ак çитрĕ сентябрь «Литература вулавĕ» предметăн 3-мĕш класс валли палăртнă тĕллевĕсемпе задачисем «Калав», «калаври сăнарсем», «калаври ĕç аталанăвĕ» ăнлавсем

Чăваш çĕр-шывĕ. Чăваш ен илемĕ, юхан шывĕсемпе вăрманĕсем. Чăваш çыннисемпе ытти халăхсем хуш-шинчи туслăх, пĕр-пĕринпе килĕштерсе пурăнни.

Кĕркунне. Кĕрхи çут çанталăк, çынсен ĕçĕ-хĕлĕ. «Кĕрхи çут çанталăк» экскурси.

Халăх сăмахлăхĕ**.** Юмахсем, юрăсем, ва^тисен сăмахĕсемпе туптарусем (тупмалли юмахсем). Тĕрлĕ халăх юмахĕсем.

Улăп йăхĕнчен эпир, туссем Улăп халапĕсем тата ытти халăх халапĕсем.

Юмах юпа тăрринче Чăваш халăх юмахĕ. Чĕр чун юмахĕсем
Тĕрлĕ халăх юмахĕсем. Йăла юмахĕ
Асамлă юмахсем
Автор юмахĕ

Асамçă хĕл. Хĕллехи çут çанталăк. Этем ĕçĕ-хĕлĕ. Чĕр чун-сен пурнăçĕ. Хĕл илемĕ калавсенче, юмахсенче, ӳнерçĕсен ӳкер-чĕкĕсенче сăнланни. «Хĕллехи çут çанталăк» экскурси.

Эпир - сăпайлă ачасем. Ачасен пурнăçĕ, вĕсен туслăхĕ. Ачасем хăйсене сапăр та тирпейлĕ тытма тăрăшнине, аслисене хисепленине, сăпайлă пулнине сăнлакан калавсем, сăвăсем, статьясем.

Çурхи хаваслăхе . Çут çанталăк чĕрĕлни. Чĕр чунсен пурнăçĕпе çынсен ĕçĕсем. Ачасен çурхи вăййисем. «Çурхи çут çантапăк» экскурси.

Кĕрленĕ вăрçă çĕр çинче тахçан

Чĕр чун тĕнчи

Ытарайми, асран кайми тăван тавралăх Çынсем тăван тавралăха упрама, илем кӳме тăрăшыине, çак ĕçе ачасем те хутшăнма пултарнине сăнлакан калавсемпе сăвăсем.

Чăваш халăхĕн паллă çыравçисем. К.Иванов, Н.Шелепи, Н.Илпек, М.Трубина, В.Харитонов, Н.Ижентей, Х.Уяр, Н.Карай сăввисемпе калавĕсем.

Тăванла халăхсен çыравçисем. М.Джалиль, Г.Тукай, Р.Минатуллин сăввисемпе поэма сьшăкĕсем.

Вулав хăнăхăвĕсем. Тĕрĕс, ăнланса, пĕр тикĕссĕн, сăмахсене вакламасăр, вăтам хăвăртлăхпа вуласси. Вулав хăвăртлăхĕ минутра 70 сăмахран кая мар пулмалла (ăшра вуланă чухне сăмах шучĕ 80 таран ӳсмелле). Шухăш аталанăвне кăтартакан сăмахсене ансат мелсемпе усă курса палăртасси. Шухăшне тата тĕллевне кура текста тивĕçлĕ интонаципе (хăвăрт е хуллен, сасса хăпартса е хăпартмасăр, логика пусăмĕсемпе логика тăхтавĕсем туса) вуласси. Сасăпа вуланă чухне харкам вулава асăрхаса пырасси, йăнăш вырăнсене тепĕр хут тĕрĕс вуласа тӳрлетесси. Текстра пĕлтерĕшне уçăмлатмалли сăмахсене харкам тĕллĕнех палăртасси.

Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси. Вуланă текстри ĕçсем мĕнле аталанса пынине йĕркипе аса илсе каласси (ансат план тăрăх). Панă ыйтăва хуравлама текстри кирлĕ вырăна тупасси. Текстăн шухăш тĕлĕшĕнчен вĕçленнĕ пайĕсене уйăрасси, вĕрентӳçĕ пулăшнипе текст ятне ăнлантарасси, унăн тĕп шухăшне палăртасси.

Ансат план ăсласси, план тăрăх текст ăшлăхне асăмласа каласа парасси (туллин, кĕскен, суйлавлăн). Вуланине туллин тата суйлавлă каласа панă чух сăмахлă ӳкерчĕксем тăвасси, сăнарлă сăмахсемпе, сăмах майлашăвĕсемпе, синонимсемпе вырăнлă усă курасси.

Сăнарсене, çут çанталăка сăнласа кăтартнă чух усă куракан сăмахсене, вĕсен майлашăвĕсене текстра тупасси. Сăмахăн текстри пĕлтерĕшне ăнланасси. Сăнарсене вĕрентӳçĕ пулăшнипе хак парасси. Курни-илтни, сăнани çинчен çыхăнуллă калав тăвасси. Калаиă шухăша вуласа тухнă текстри тĕслĕхпе çирĕплетесси. Инсценировкăсене хутшăнса роль сăмахĕсене тивĕçле интонаципе вуласси.

Илемлӗ литература жанрӗсен хӑш-пӗр уйрӑмлӑхӗсем: юмах (унта тӗлӗнмелле, чӑн ггурнӑҫра пулма пултарайман ӗҫсем пулса иртеҫҫӗ), юптару (сӑнарӗсем-тӗрлӗ чер чун, йывӑҫ-курӑк; вӗҫӗнче вӗрентсе калани пур), сӑвӑ (йӗркисем хӑйне евӗр виҫеллӗ, йӗрке вӗҫӗсем пӗр пекрех янӑраҫҫӗ).

Класс тулашӗнчи вулав

Вулав материалӗ: чӑваш, вырӑс, ытти тӑванла халӑхсен писателӗсем ачасем валли ҫырнӑ 15-20 кӗнеки, «Тантӑш» хаҫатпа «Тетте» журналти материалсем (вӗрентӳҫӗ суйласа илнӗ тӑрӑх).

Вулав тематики: тӑван тавралӑх илемне сӑнлакан, пурнӑҫа юратма, ҫут ҫанталӑка упрама, сапӑр та тараватлӑ пулма вӗрентекен, гсрлӗ халӑх ывӑлӗ-хӗрӗсен пархатарлӑ ӗҫ-хӗлне сӑнлакан сӑвӑсемпе калавсем, пысӑкрах калӑштӑ хайлав сыпӑкӗсем, юмахсем.

4 класс

Аван – и шкул саккийӗ?

«Сентябрь ирӗ», «Кӗрхи кӑмӑл», «Павӑл, Микуль тата Петӗр», «Малтанхи учителе»

Килсе ҫитрӗ тулӑх кӗр.

«Кӗрхи илем», «Сентябрь», «Кӗрхи вӑрманта», «Хуркайӑк ҫулӗ», « Тӑрнасем»,«Тумне хывма ӗлкӗреймен2.

Ку вӑл – ман Тӑван ҫӗр – шыв

«Тӑван чӗлхе», «И.Я.Яковлев чӑваш ҫыннисене панӑ Халал», «Эп чӑваш ачи», « Чӑваш сӑмахӗ», «Эпӗ чӑваш», « Нарспи» пичетленнӗ ҫул», «Ун ятне этемлӗх манмӗ».

Пирӗн – йӑла йӗрке

«Йӑла – йӗрке», «Хӗллехи кунсенче», « Пирӗн ҫемьери йӑла – йӗркесем»

Чӑваш халӑх сӑмахлӑхӗнчен

Юмахсем. Куян тус. Мӑйӑр юмахӗ. Халапсем.Улӑп хплапӗсем.

Ваттисен сӑмахӗсем. Уяв юррисем.Халӑх юррисем.Сюжетлӑ вӑйӑсем. Шутсем.Халӑх юррисем.

Шурӑ юр ҫусассӑн

«Пӗрремӗш юр», «Кайӑксем ӑҫта ҫывӑраҫҫӗ?», «Кӑрлач»

Кусем – манӑн туссем.

«Ҫил ҫуна», «Математика мыскарисем», «Чаплӑ пароне», «Киш ҫинчен ҫӳрекен халап», «Пакӑлти»

Ырӑпа усал

«Чӗлхесӗр Иван», «Хӑйма вӑрри», «Эрхип мучипе Ленька», «Ҫывӑх тус»

Атте – анне пурри телей тата пуянлӑх «Сӑпка юрри», «Анне – пирӗн тӗнче», «Ҫӑкӑр», « Услан кайӑк юмахӗ».

Ҫуркунне ҫитсен «Ҫуркунне пуҫланать», «Ҫуркунне», «курак», «Ҫӗр ыйхӑран вӑранать», « Сенкер май».

Вӑрҫӑ кӗрленӗ чух «Амӑш пилӗ», «Ӗҫҫинче», « Урасӑр», «Эпир ҫӗнтертӗмӗр»

Ӳсен – тӑран тӗнчинче

«Курăк академикĕ», « Çумăр хыççăн вăрманта», «Елюк сăртĕнче»,.

Чĕр чунсем – пирĕн туссем

«Раксем ăçта хĕл каçаççĕ?», «Йытăпа кушак», «Лашана çăлни», «Тăрна ташши», «Парпуспа Шулькка», «Хĕрӳ хĕвел хĕрелсе анчĕ»

Çу пуçланчĕ «Çу çитрĕ», «Çуллахи вăрманта», «Август»

Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пуплеве аталантарасси. Мĕн вулани çинчен ыйтусене хуравласси, каланине текстри предложенисемпе çирĕплетесси. Текста пахаласси, ãна вĕрентӳçĕ ыйтãвĕсем е кĕнекери ӳкерчĕклĕ план тãрãх аса илсе каласси.

Вуланã текст тãрãх сãмахлã ӳкерчĕксем тãвасси. Пысãках мар калав шалăшне (содержанине) пãтраштармасãр, йĕркипе аса илесси. Кĕнекери ӳкерчĕксем мĕне сãнланине, вĕсем калавăн хãш пайне кãтартнине палãртасси, çав вырãна текстра тупасси.

Калава темиçе пая уйãрасси, вĕсене ят парасси; вуланã текстãн тĕп шухãшне палãртасси (вĕрентӳçĕ пулãшнипе). Илемлĕх мелĕсене — танлаштарусене, эпитетсене, метафорãсене (терминсене асãнмасãр)- сãнасси. Çывãх пĕлтерĕшлĕ сãмахсене танлаштарасси, ун пек сãмахсене вĕрентӳçĕ пулãшнипе тупасси. Нумай пĕлтерĕшлĕ сãмахсене тĕрĕс ãнланасси. Вĕрентӳçĕ пулшнипе текстра тĕрлĕ пулăма, çынна, çут çанталăка сăнарлăн кăтартакан сãмахсене тупасси, вĕсемпе сăмахлã ӳкерчĕксем тунã чух усã курасси, тавралăха сãнасси, тантãшсемпе выляни çинчен пĕчĕк калав хайласси. Юмаха, калава, сãвва пĕр-пĕринчен уйãрса илме пĕлесси. Сасãллã пуплевĕн (калаçãвăн) пысãк пĕлтерĕшлĕ мелĕсене — хãвãртлãха, янравлãха, сасã хулãнăш-çинçĕшне, кĕвĕлĕхне кирлĕ пек улãштарма вĕренесси. Сãмахсенсе тĕрĕс каласси.

Вулав кĕнекине чухласси. Тупмаллипе усă курасси. Хайлав хыççãнхи ыйтусемпе ĕçсене пурнãçласси. Кĕнекепе хăйсем тĕллĕн ĕçлесси.

Класс тулашĕнчи вулав

Вулав материалĕ. Кĕçĕн çулхи ачасем валли кăларнă чăваш, вырăс тата ытти халăх çыравçисен кĕнекисем. «Тантăш» хаçатпа «Тетте» журналти материалсем.

Ача-пăча кĕнекипе ĕçлесси. Класс тулашĕнчи вулав урокне хатĕрленнĕ май кирлĕ кĕнекене суйласа вулама, тĕрлĕрен пулăшу кĕнекипе, хаçат-журналпа усă курма пĕлесси.

Планпа усă курса мĕн вуланине кĕскен каласа парасси, вуланă сăнар çинчен çыхăнуллă калав тăвасси.

Кĕнеке мĕн çинченнине унăн хуплашки, титул листи, тупмаллипе ӳкерчĕксем, ум сăмахĕпе юлашкинчен калани тăрăх ăнкарасси. Кирлĕ кĕнекен е хаçат-журналти статьян ятне, унăн авторне кăтартса тĕрĕс çырса илесси. Кăмăла каякан кĕнекене библиотекăран илсе вуласси.

Предметăн пулас результачĕсем

1.1 Харкамлăх (личностные):

Вĕренекенĕн çакна пĕлмелле:

- ачасем хăйсем вĕренекен пулнине ăнланни, вĕренекенĕн яваплăхне уçăмлани;

- ачасем тăван çĕршыв, тăван халăх, тăван чĕлхе, литература ăнлавсене ăша хывни, хăйсем хăш халăх ывăл-хĕрĕ пулнине ăнланни, вĕсен тăван халăха хисеплес туйăм амаланма пуçлани;

- ачасем таврари пурнăç, этем, çут çанталăк çинчен мĕн пĕлнине анлăлатни, тавракурăмĕ йĕркеленсе пыни;

- харпăр хăй хăтланăвĕсене сăнама-асăрхама, вĕсемшĕн яваплă пулма хăнăхса пыни;

- шкулта, класра, урамра, килте, хăнара хăвна мĕнле тытмаллине, уроксене мĕнле хатĕрленмеллине, ĕç вырăнне хатĕрлемеллине, парта хушшинче мĕнле лармаллине, ĕç хатĕрĕсемпе мĕнле усă курмаллине, ĕçе тăрăшса, тимлĕ, тирпейлĕ тумаллине ăнланни;

- тимлĕх калăпăшĕ, пахалăхĕ, самантлăх, ятарлă тата ирĕклĕ астăвăмĕ аталанни;

- хайлавсенчи сăнарсен лайăх тата начар енĕсене шута илни;

- пĕчĕккĕн аслисемпе пĕрле ĕçе хăнăхса пымаллине, пурнăçра çак хăнăхусем кирлĕ пулассине ăнланни;

- ĕмĕтленни, вĕренни пурнăçра кирлĕ пулние тавçăрни.

- шкулта вĕренни пĕлӳ пухмалли, аталанмалли, харпăр хăй пурнăçне кăсăклăрах, усăллăрах тума вĕренмелли тĕп мел пулнине ăша хуни;

- ачан кăмăл-сипечĕ çырĕпленсе пыни: ваттисене хисеплемеллине, çынпа ырă пулмаллине, çынсем хушшинче хăвна мĕнле тытмаллине, чĕр чунсене юратмаллине ăнланса илни;

- шухăшлав ăслайĕсем туптанни.

Вĕренекенĕн çакна тума пултармалла:

- ачасене «тăван кĕтес», «Тăван çĕр-шыв» ăнлавсене уçăмлатма, харпăр хăй пурăнакан вырăна юратма, сыхлама хăнăхтарасси; тăван тавралăх, тăван кĕтес çинчен ытларах пĕлме хавхалантарасси; патриотлăхпа гражданлăх туйăмĕсене тарăнлатасси;

- харкам мĕнле халăхран тухнине ăса хывмалла, унăн çакăнпа мăнаçланас туйăм аталанмалла;

-аваллăха тĕпчени кирлине, халăх ĕмĕрсем хушши упранă мула хаклама вĕрентни ; халăхăн чи пысăк мулĕ – унăн чĕлхи, йăли – йĕрки уявĕсем пулнине вĕрентни;

- чăвашсем ĕçчен халăх пулнине, ачисене çамрăклах ĕçе хăнăхтарнине, аслисен сăмахне итлемеллине, тăвансене пулăшмаллине, ваттисене хисеплемеллине, хăйсене çын çинче тирпейлĕ тытмаллине палăртса хурасси;

1.2 Предметсен пĕрлĕхлĕ результачĕсем (метапредметные)

Пĕлӳлĕх(познавательные):

Вĕренекенĕн çакна пĕлмелле:

- итленĕ е вуланă чух мĕнле лармаллине тата урокра кирлĕ хатĕрсемпе мĕнле усă курмаллине пĕлни;

- таврари япаласене, пулăмсене тĕпчес ăнтăлав аталанни;

- таврари япаласемпе пулăмсем çинчен мĕн пĕлнине системăлани: «Тăван çĕр-шыв» ăнлава уçăмлани. Вăл çуралнă вырăн, тăван ял, тавралăх, хăй пурăнакан республика тата çĕр-шыв (Раççей) пулнине ăнланни, унăн культури, мухтавлă çыннисем çинчен пĕлни; çут çанталăк законĕсем, япаласемпе пулăмсем пĕр-пĕринпе çыхăнса аталаннине курни;

- тавралăх енĕсене, япалан вырăнне кăтартма, тавралăхри вырăнне палăртма пĕлни;

- япаласен пĕрпеклĕхне, уйрăмлăхне, вĕсем мĕнпе уйрăлса тăнине курма, палăртма пултарайни;

- ачан тавракурăмĕ анлăланни: çут çанталăкри пулăмсем, çулталăк вăхăчĕсем, çемье, чĕр чунсем, ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ çинчен тĕплĕнрех пĕлни, тĕнче курăмĕ йĕркеленсе пыни;

- туйăм культури çивĕчленни: кирлĕ вăхăтра пулăшма, мĕн тумалла, мĕнле тумаллине тавçăра пуçлани;

-пысăк, пĕчĕк, тан услăха курни, логикăллă шайлаштарайни;

- вĕренӳ хатĕрĕсенче кирлĕ материала шыраса тупма пĕлни;

- вĕренӳ хатĕрĕсенче панă символсене, модельсене, схемăсене,паллăсене ăнланни;

Йĕркелӳ-хаклав(регулятивные):

- тантăшĕсен тата харпăр хăй ĕçне тищкерейни тата пахалайни;

- тишкерӳ – пĕтĕçтерӳ ĕçне хăнăхни, пĕтĕмĕшлине пайсем çине уйăрма, пайĕсене пĕтĕçтерме пĕлни;

- тĕрĕс курма, япаласен уçлăхри вырăнне палăртма пултарни;

- хăйĕн ĕçне вĕрентекен, юлташĕсем хакланине йышнни;

- вĕрентекен, класпа пĕрле палăртнă задачăна татса памалли тĕрлĕ майсем тупни;

- хăвăн шухăшна ăнлантарса парайни;

- йăнăша курма, пĕр-пĕрне йăнăш тăвасран асăрхаттарма вĕренни;

- ĕç йĕркине, мĕн хыççăн мĕн тумаллине, мĕншĕн ун пек тумаллине тавçăрни;

- ĕçĕн кашни тапхăрне вĕрентекен пулăшнипе хак парса пырайни;

- харпăр хăй ĕçне планлама пĕлни.

Хутшăну(коммуникативные):

- шухăша тĕрĕс те уçăмлă, çыхăнуллă каласа пама тăрăшни;

- текстпа ĕçлеме пĕлни, вулани çинчен çыхăнуллă тата уçăмлă каласа пама тăрăшни;

- ачан пуплевĕ, йăнăша курма, пĕр-пĕрне йăнăш тăвасран асăрхаттарма вĕренни;

-пуплев культури аталанни: пĕр-пĕр япала, пулăм, ĕç çинчен çыхăнуллă, кирлĕ сăмахсемпе усă курса каласа пама пултарни; юлташпа, аслисемпе, ваттисемпе мĕн çинчен тата мĕнле сăмахсемпе усă курса

калаçмаллине ăнкарни, кампа калаçнă чух, хăçан, мĕнле сăмахсемпе (сывлăх сунни, тав туни, сывпулашни) усă курмаллине тавçăрни;

- çывăх, хирĕçле, пĕр пĕлтерĕшлĕ, нумай пĕлтерĕшлĕ сăмахсен пĕлтерĕшĕсене тĕрĕсрех, тарăнрах ăнланни, вĕсен ретĕнче кирлине суйлайни;

- сăмахсен куçăмлă пĕлтерĕшне ăнланни;

- чăваш чĕлхинче сăмахсен предложенире çирĕп йĕрке пуррине ăнланни, ăна пуплевре тытса пырайни;

- каласа парассин тĕрлĕ тĕсĕсене (калав, сăнлав, уйлав) пĕлни. Вĕсен тытăмĕпе уйрăмлăхĕсене курма, калавăн тĕрлĕ тĕсне йĕркелеме пултарайни;

- калав темине, тĕп шухăшне палăртайни;

- хутшăну пуплевĕ (диалог) тытăмне, унти предложенисен хăй евĕрлĕхне (ытларах тулли мар предложенисем) пĕлни. Диалог шалашĕ пĕр темăна, пĕр тĕп шухăша пăхăнса тăнине ăнланни. Майĕпен хутшăну пуплевне тĕрлĕ пуплев ситуацийĕсенче усă курма пултарни;

- ушкăнпа ĕçлеме пĕлни;

- сăмах йышĕ пуянланни;

- çынсем тĕрлĕрен шухăшлама пултарнине ăнланни.

Вĕренекенĕн çакна тума пултармалла:

-автор кăмăлне асăрхама, харпăр хăй кăмăл-туйăмне сăнама, палăртма хăнăхтарасси;

- ачасен илемлĕ, палăртуллă вуланине аталантарасси, вуласа тухни тăрăх ыйтусем лартасси тата вĕсем çине туллин хуравласси, хăйсен шухăшне уçăмлă палăртма вĕрентесси;

- группăсемпе мăшăрпа ĕçлеме хăнăхтарасси; ачасене хăйсен ĕçне хаклама вĕрентесси;

1.3 Предметăн пайрам (предметные) результачĕсем:

Вĕренекенĕн çакна пĕлмелле:

- илемлĕ хайлавсене йышăнма, итлеме-ăнланма малалла хăнăхса пыни;

- «халăх сăмахлăхĕ», «ача-пăча сăмахлăхĕ» ăнлавсене уçăмлама пĕлни;

- чĕнӳ-йыхрав юррисемпе паллашса вĕсене мĕнле тĕллевпе каланине палăртма пултарни, мĕнле йĕркеленине сăнама пĕлни;

- шутлав сăввисем тахçан авал пулса кайнине ăнланни;

- тупмалли юмахсен хăйевĕрлĕхне, тытăмне сăнама пĕлни;

- илемлĕ хайлав мелĕсене (танлаштару, сăпатлантару) уйăрса илме пĕлни, вĕсене тупмалли юмахсенче тупайни; тупмалли юмахсем хайланă чухне çак мелсемпе усă курма пĕлни;

- «юмах» жанрăн хăйевĕрлĕхне ăнланса илни; юмах логикипе сюжетне сăнама пултарни; юмах тытăмĕн хăш-пĕр вăрттăнлăхĕсене уçăмлама ăнтăлни;

- «илемлĕ литература», «хайлав», «автор» ăнлавсене уçса пама пултарни;

- «калав», «сăвă» ăнлавсене уçăмлайни;

- сăвăласа çырнă хайлавсен тулашĕ, вĕсен хăйевĕрлĕхне сăнаса курма, «рифма», «ритм» ăнлавсене уçăмлама пĕлни;

- сăвăри йĕрке вĕçĕсем сасă тĕлĕшĕнчен пĕр пек янăрани çеç çителĕксĕр, шухăш уçăмлăхĕ те пулмаллине ăнланни;

Вĕренекенĕн çакна тума пултармалла:

- калава ансаттăн тишкерме вĕренни;

- сăвăласа çырнă хайлавсене туйма-ăнланма (восприятие) вĕренни;

- автор сăвăсенче тĕрлĕ кăмăл-туйăма палăртнине ăнланни;

- калав мĕн çинчен пулнине ăнланни, калав темине уçăмлама вĕренни;

- калав теми унта мĕн çинчен каланипе çыхăнса тăнине ăнланни;

- илемлĕ хайлавсенчи шӳте ăнланма пĕлни.

Тематикăлла план

1 класс

№ п/п	Раздел	Урок теми	Сехет шучĕ
1.	Шкула каяр-ха вĕренме (2 сех.)	Ю.Сементер "Кĕнеке"	1
2.		Петĕр Яккусен "Сарă çулçă", В. Тарават "Çĕнук"	1
3.	Халăх сăмахлахĕ(4с.)	Халăх сăмахлăхĕ (сăвви-юрри)	1
4.		Чĕнӳ-йыхрав сăвви-юрри.	1
5.		Шутлав сăввисем.	1
6.		Хăвăрткаларăшсем. Тупмалли юмахсем.	1
7.	Юмах юпа тăрринче…(1 сех.)	Юмахсем. «Пукане юмахĕ», «Упапа хĕр ача».	1
8.	Вăйă вылятпăр(2сех.)	Вăйă вылятпăр	1
9.		Çыравçă хайланă юмах. В.Сутеев «Шăшипе кăранташ»	1
10.	Теттесем (1 сех.)	Шӳтлĕ сăвăсем. П.Çăлкуç «Ăмсанса пăхать Кампур», Д.Гордеев «Алёнка теттисем»,	1
11.	Ачасем çинчен (3 сех.)	Прозăпа çырнă хайлавсем.«Калав»ăнлав. Илпек Микулайĕ "Арбуз"	1
12.		Калавра мĕн çинчен калани. Калав ячĕ. Л.Сарине «Арман авăртать»	1
13.		Н. Носов "Шлепке", А. Васильева "Çĕн кайăк"	1
14.	Чĕр чунсем çинчен (2 сех.)	О.Печников «Усала вĕрентнĕ путек», Е.Чарушин «Томка тĕлĕкĕсем».	1
15.		В.Сутеев «Кăмпа айĕнче».	1
16.	Тавралăх – асамлă тĕнче (1 сех.)	А.Пăртта «Çумăр ташши», А.Ыхра «Пукан», Л.Сарине «Вăрманта».	1
17.	Килсе çитрĕ хаваслă хĕл (3 сех.)	В.Эктел «Юр», П.Çăлкуç «Ытарми хĕл».	1
18.		Л.Смолина "Хĕллехи хирте", Е.Кузнец "Çеменпе Сивĕ Мучи"	1
19.		Л.Салампи. Юр пĕрчи	1

20.	Ача – пӑча сӑмахлӑхӗ (3 сех.)	Кулленхи сӑвӑ-юрӑ	1
21.		Чӗнӳ-йыхрав сӑвви-юрри Тупмалли юмахсем	1
22.		Пулмасла халап. Вӗҫсӗр такмак. Шӳт.	1
23.	Юмах ятӑм, юптартӑм (1 сех.)	Улӑп халапӗсем. Тилӗпе Качака таки.	1
24.	Пирӗн вӑйӑ-кулӑ (2сех.)	Л.Сорокина. Пукане Ю.Силем. Шак-шак-шак! Р.Сарпи. Ташлать Илемпи.	1
25.		В.Давыдов-Анатри. Ҫуркунне П.Ҫӑлкуҫ. Чуччу	1
26.	Ачасем ҫинчен (6сех.)	Н.Ыдарай. Чӑваш ачи. Ордем Гали. Пысӑк ӗҫ	1
27.		В.Голявкин. Инкек Р.Сарпи. Ӳкерчӗк Л.Тарасова. Аслӑ ача В.Тарават. Ашкӑнчӑк кушак	1
28.		А.Ыхра. Ай, ӳкетӗп; Пӑрахут; Ча-как! Н.Карай. Макӑрмарӗ П. Яккусен. Юлан ут	1
29.		Ачасен вулав техникине тӗрӗслесси. В.Осеева. Ырӑ ӗҫ Л.Сарине. Наҫтук Н.Рогачӗв. Пулӑҫсем Я.Тайц. Ҫырлара	1
30.	Чӗр чунсем ҫинчен (1 сех.)	Чӗр чунсем ҫинчен.	1
31.	Тавралӑх – асамлӑ тӗнче (3 сех.)	Тавралӑх – асамлӑ тӗнче.	1
32-33.	Резерв.		2

2 класс

Урок №	**Урок теми**	**Сехет шучӗ**
	Шкула - 2 сех	
1.	Эпӗ - иккӗмӗш класс ачи. А.Алка "Чи савӑнӑҫлӑ кун", «Хутла вӗренме тытӑнакана» хайлав.	1
2.	«Илемлӗ хайлав», «автор», «хайлаври сӑнарсем», «хайлавра сӑнланӑ ӗҫ йӗрки» ӑнлавсем. И. Шухши «Чернил»	1
	Мӗн-ши вӑл Тӑван ҫӗршыв - 7 сех	
3.	П. Хусанкай «Савнӑ ҫӗр, Чӑваш ҫӗр-шывӗ»; М.Юхма «Чӑваш ҫӗршывӗ»	1
4.	Публицистика хайлавӗн тӗп уйрӑмлӑхӗсем. «Ялав» калав	1
5.	Сӑвӑласа ҫырнӑ хайлав. П.Хусанкай «Ҫӗршывӑмӑр пуҫламӑшӗ»	1
6.	КТВ. Ылтӑн тумлӑ кӗркунне.	1
7.	Илемлӗ хайлав тата хаҫат –журналсенче тӗл пулакан текстсем. С.Тӑваньялсем «Тӑван чӗлхене ан манӑр»; Л.Мартьянова «Чӑвашла»	1
8.	Ӑслӑх хайлавӗ, унӑн тытӑмӗпе чӗлхи. А. Трофимов "Асатте – асаннесен ҫырулӑхӗ"	1
9.	Сӑвӑласа ҫырнӑ илемлӗ хайлав. П. Хусанкай «Эпир пулнӑ, пур, пулатпӑр!»	1
	Халӑх сӑмахлӑхӗнчен - 10 сех	

10.	Тупмалли юмахсем (25-27 с.)	1
11.	Пулмасла халапсем. К. Чуковский "Савăнăç"	1
12.	Вĕççĕр такмаксем. Апай, апай, чĕнтĕр кĕпи…	1
13.	КТВ. Кил-йыш. Ачасен пурнăçĕ.	1
14.	Йăла юррисем. Сурхури юрри	1
15.	Çăварни юрри. Хумма Çеменĕ «Çăварни чупни»	1
16.	Пуплешӳ сăввисем. Ăçта каян, куками? Н.Ыдарай «Чĕрĕп»	1
17.	Чăваш ача-пăча вăййисем. Кĕт-кĕтесле. Кĕтес улăштарма хушмалли такмак.	1
18.	Улăпсем. «Асамат кĕперĕ» хайлав. Энтип Ваççи «Эпир – Улăп йăхĕнчен»	1
19.	КТВ.Ачасем, вĕсен ĕçĕ-хĕлĕ çинчен.	1
	Юмахсем - 10 сех	
20.	Йăла юмахĕсем. Кинеми, мăнукĕ тата чăпар чăх	1
21.	Чĕр-чунсем çинчен калакан юмахсем. Çăткăн упа çурисем	1
22.	Чĕр-чунсем çинчен калакан автор юмахĕсем. Н.Иванов « Шиклĕ Шăши»	1
23.	Çилпе хĕвел. Тетте юмах. Тĕрĕслев ĕçĕ	1
24.	КТВ.Çут çанталăк тата чĕр чунсем, ӳсен-тăран çинчен	1
25.	Асамлă юмах. Сарă аист	1
26.	Асамлă юмах паллисем. Ухмах Иван	1
27.	Сăвăласа çырнă юмахсем. Автор юмахĕ. Н.Карай «Çырлана кайсан"	1
28.	Автор çырнă йăла юмахĕсем. Ю.Ярмыш «Кӳлĕ»; А.Толстой «Пуртă»	1
29.	КТВ.Чĕр чунсем -пирĕн туссем	1
	Кĕркунне - 8 сех	
30.	П.Эйзин « Сывă пул, çу кунĕ»; В.Ямаш «Кĕр ирĕ»	1
31.	Тема. Тĕп шухăш. Танлаштару мелĕ. М. Трубина çырнинчен «Кĕр çитрĕ»	1
32.	Калуллă тата сăнлавлă калавсем. Н.Сладков « Ылтăн çумăр» ; Н.Теветкел «Симĕс хуралçă»»	1
33.	Сăвăласа çырнă калавсем. Г.Харлампьев «Эсир пакша курнă-и?»	1
34.	С.Сарпай « Хура кĕркунне»; В.Аптраман « Кĕркунне»	1
35.	КТВ.Асамлă хĕл	1
36.	Илпек Микулайĕ «Тăрнасем»; К.Иванов « Кĕркунне»	1
37.	Илемлĕ хайлав теми, тĕп шухăшĕ. С.Аксаков «Хĕл ларас умĕн»	1
	Эпир – туслă та хаваслă ачасем - 8 сех	
38.	П.Хусанкай «Шкул ачи». С. Иванов «Сапăрлăх çинчен»	1
39.	Сăвăлла тата прозăлла юптару. А.Кăлкан «Чăрсăр автансем». И.Шухши «Сылтăм алăпа сулахай алă»	1
40.	Калаври ĕçсен аталанăвĕ. Калаври сăнарсем. В Осеева «Алюшпа Кĕтерук»	1
41.	Шӳтлĕ сăвăсем. К. Чуковский «Лапăрчăк; Н. Симунов « Пулăра»	1
42.	КТВ.Хĕл каçакан вĕçен кайăксем	1
43.	Калаври ĕçсен аталанăвĕ. Калавăн тĕп шухăшĕ О. Савандеева «Микула пичче кучченеçĕ»	1

44.	Сăвăласа çырнă шӳтлĕ хайлавсем. А.Барто «Вăт епле вăл пулăшать»; Е.Афанасьев «Кенттипе Мишша»; И.Малкай «Çӳпçе»	1
45.	Хайлаври тĕп сăнарсем. Хайлавăн тĕп шухăшĕ. Тĕрĕслев ĕçĕ	1
	Ĕç телей те савăнăç кӳрет - 10 сех	
46.	Калавăн тĕп шухăшĕ. И.Яковлев « Эпĕ сехет çĕмĕрни»	1
47.	Чĕр чунсем çинчен калакан автор юмахĕн тытăмĕ. Н.Иванов «Мухтанчăк çерçи»	1
48.	КТВ.Ĕç çынна илем кӳрет	1
49.	Илемлĕ хайлаври сăнарлăх мелĕсем. И. Шухши «Куршанак çыпăçрĕ»; В. Тимаков «Пыл хурчĕ»	1
50.	Автор çырнă йăла юмахĕ. И.Яковлев «Кулачă»	1
51.	«Нарспи – классикăлла хайлав. К.Иванов «Ĕçчен Нарспи»	1
52.	Калаври ĕçсен аталанăвĕ.Чи çивĕч самант. Калав планĕ. Н.Иванов «Пахча хуралçи»	1
53.	КТВ. Ĕç çынна илем кӳрет	1
54.	Сăвăласа çырнă илемлĕ хайлав кĕвĕлĕхĕпе сăнарлăхĕ. А. Кăлкан «Кĕтӳç»	1
55.	Калавçăн хайлавра палăракан кăмăлĕ. Автор тата калавçă. П. Яккусен «Кăткă Арăсланĕ»	1
	Хĕл - 8 сех	
56.	Çут çанталăк пулăмĕсене сăнлани. А.Алка «Юр çунă»; Н.Шелепи «Юр»; А.Алка «Çĕнĕ çул юрри»	1
57.	Ансат ăслăлăх хайлавĕн уйрăмлăхĕсем. Н.Матвеев «Раштав уйăхĕ»	1
58.	КТВ.Çуркунне ал парать таврана	1
59.	Сăнарлăх тумалли сăнлăх мелĕсем. А.Пушкин «Хĕллехи каç»; Хумма Çеменĕ « Хĕллехи вăрман»	1
60.	Хайлавра калавçă кăмăлĕ палăрни. Г. Луч «Кукăр сăмса»	1
61.	Автор юмахăн уйрăмлăхсем. Н.Сладков «Хĕл каçни»	1
62.	В.Эткелĕн «Юр пике» сăввинчи çут çанталăк илемĕ	1
63.	КТВ. Халăх сăмахлăхĕ	1
	Тăван кил-йышра - 3 сех	
64.	Сăмахлă ӳкерчĕк. В.Давыдов-Анатри «Юратнă анне»; Б.Данилов «Хăш вăхăтра çывăрать-ши анне?»	1
65.	Кулăш тумалли мелсемпе хатĕрсем. В. Сухомлинский «Ан кӳренсем, атте!»	1
66.	Текстра автор шухăш- кăмăлĕ палăрни. В. Сухомлинский «Амăшĕ мĕншĕн макăрнă?»	1
	Килчĕ ырă çуркунне - 6 сех	
67.	Сăвă. Сăнлавлă калав. Калина Малина «Тумла»; Н.Матвеев « Пуш уйăхĕнче»	1
68.	Публицистика хайлавĕнчи пайрăмсем (детальсем). Çуркунне çитрĕ. К.Иванов «Çуркунне çитсен»	1
69.	КТВ. Юмах тĕнчинче	1
70.	Çыравçă хайлавĕ тата ӳнерçĕ ӳкерчĕкĕ. Н.Шелепи «Пăр каять»; Н.Сладков «Упа йĕнни»	1

71.	Çурхи сăнарсем. А. Николаев «Çурхи сасă»; М.Козлов «Çур çеçкисем»	1
72.	Илемлĕх мелĕ – танлаштару. Н.Мартынов «Çуркунне çитсен»; А. Игнатьев «Пĕрремĕш аслати»	1
	Чĕр чунсем – пирĕн туссем – 13 сех	
73.	Хайлав тытăмĕпе хăйъевĕрлĕхĕ. М.Пришвин «Тискер кайăксем»; М.Волкова «Пăши пăрушĕ»	1
74.	КТВ. Çу çитрĕ. Тĕрĕслев ĕçĕ	1
75.	Хайлавра сăнланнă самантсем. Г. Луч «Ай, пакша!»	1
76.	Хайлав теми тата ячĕ. Хв.Уяр «Пурăш»; А.Хум «Кăткăсем»; Р.Сарпи«Улай»	1
77.	Калав тата сăнлав. Г. Луч «Чĕкеçсем мĕншĕн сивĕннĕ?»	1
78.	Сăнлав хатĕрĕсемпе мелĕсем. Г. Харлампьев «Юрă ăстисем»; М. Стельмах «Текерлĕк»	1
79.	Хайлав темипе тĕп шухăшĕ. М.Пришвин «Çăмăлттай»	1
80.	КТВ. Мухтавлă ентешĕмĕр А.Николаев	1
81.	Калав, сăнлав, план. К.Чуковский «Чăх чĕппи»	1
82.	П.Эревет «Сар автан»; В.Сухомлинский «Мăр-мăр кушак мĕнрен тĕлĕннĕ»	1
83.	Калав планĕн хăйъевĕрлĕхĕ. Г. Харлампьев «Çырла пиçсен»; Н.Карай "Тивес мар"	1
84.	Калавпа юмах пĕрпеклĕхĕсемпе уйрăмлăхĕсем. Б.Заходер «Мулкач çури»	1
85.	КТВ. Эпир туслă ачасем	1
	Ӳсен – тăран тĕнчинче - 8 сех	
86.	Калавпа сăнлавăн жанр уйрăмлăхĕсем. Н. Матвеев «Пĕр йăхри йывăçсем»	1
87.	Сăнлав хăйъевĕрлĕхĕпе уйрăмлăхĕсем. Ç.Элкер «Юман»	1
88.	Г.Орлов «Вăрманăн пĕрремĕш кучченеçĕ» Калав.	1
89.	Сăнарлăх мелĕсем. Пулăмсемпе ўкерчĕксене танлаштарни. М.Волкова «Хурлăхан, ан хурлан»; Р.Сарпи «Кўлĕ»	1
90.	Н.Сладков «Пулă тăвăнни». Калав. Каласа пани.	1
91.	КТВ. Пирĕн вăйă карти	1
92.	Çанталăк паллисем. Сăнлăхпа сăнарлăх. Г.Харлампьев «Çумăр»	1
93.	Çут çанталăка сăнлас ăсталăх. Сăнлăхпа сăнарлăх. Н.Шупуççынни «Каç пулчĕ»	1
	Çу уйăхне кĕтĕмĕр- 12 сех	
94.	Сăвăра туйăмсем палăрни. Сасă çырăвĕ. А.Алка «Малтанхи аслати»; С.Асамат «Çумăр ташши»	1
95.	Вĕренў çулĕ вĕçĕнче ирттерекен пĕтĕмлетў ĕçĕ. Вулав пахалăхне тĕрĕслесе хаклани.Г. Харлампьев «Хаклă туссем»	1
96.	Сăнлавлă калаври ĕç йĕрки. И.Гончаров «Аслатиллĕ çумăр умĕн»	1
97.	Ӳнерçĕ тата сăвăç тăвакан ўкерчĕксем. Ç.Элкер «Çуллахи çумăр»	1
98.	Ю.Силэм «Утă çинче вăрманта» калав планĕпе содержанийĕ. Тĕрĕслев ĕçĕ	1
99.	А.Костецкий «Утăра». Автор туйăмĕ тата шўт. Г.Тал-Мăрса «Хирте». Туйăм тата сăнарлăх.	1

100.	КТВ. Манăн юратнă кĕнеке	1
101-105.	Резерв	5

3 класс

	Раздел	Тема урока	Кол-во часов
1.	АК СИТРЕ СЕНТЯБРЬ…(6 сех)	Г. Волковăн «Çамрăкла вĕренни – чул çинче»	1
2.		Г. Сапгирăн «Вĕреннĕ Лаша»	1
3.		Х. Уярăн «Мăйăр хуппи	1
4.		К.Беляев. Чи хаклă парне	1
5.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
6.		КТВ). Ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ/	1
7.	ЧАВАШ СЕРШЫВЕ(6 сех)	К.Ушинский. Тăван çĕршыв – пирĕн анне .Чăваш Республикин Патшалăх гимнĕ. Тăван çĕршыв	1
8.		Хуначи Кашкăр. Ылтăн çĕр	1
9.		Н.Янкас. Лăпкă çĕршывра	1
10.		С.Вишневский. Туслах самахе	1
11.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
12.		(КТВ). Чăваш çĕршывē.	1
13.	КЕРКУННЕ(6 сех)	Н. Теветкел. Кĕрхи сăнсем Н. Исмуков. Кĕр пасарĕ	1
14.		И. Соколов-Микитов. Кĕрхи вăрманта М. Волкова. Кĕрхи хурăн	1
15.		О. Туркай. Çулçă	1
16.		Н. Янкас. Сивĕтет çанталăк	1
17.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
18.		(КТВ). Кĕркунне.	1
19.	ХАЛАХ САМАХЛАХЕ (8 сех)	Тупмалли юмахсем (туптарусем) Вăйă – шăпа юрри – сăвви	1
20.		Вăйă юррисем. Ака менле тавассе. Тутар парахмалла. Серем пасса вир акрам	1
21.		Шап-шапринле. Уйахпа хевелле. Ак телей!	1
22.		К. Чулкаç. Ăсансене ертсе килни	1
23.		(КТВ). Халăх сăмахлăхē	1
24.		ЮптарусемЭзоп. Ула куракпа тилĕ И. Крылов. Ула куракпа Тилĕ	1
25.		Л. Толстой. Пакшапа кашкăр Л. Толстой. Тимĕр шапапа ăмăрт кайăк	1
26.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
27.	УЛАП ЙАХЕНЧЕН	Г. Юмарт. Улăпсем	1

	ЭПИР, ТУССЕМ(6 сех)		
28.		Ной карапĕ. Библирен	1
29.		(КТВ). Юмахсем.	1
30.		Ту çинчен аннă Улăп. Улăп халапĕсенчен	1
31.		Çунатлă урхамах. Улăп халапĕсенчен	1
32.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
33.	ЮМАХ ЮПА ТАРРИНЧЕ (6 сех)	Чее такасем. Чăваш халăх юмахĕ	1
34.		Чее такасем. Чаваш хлах юмахе	1
35.		(КТВ). Юмахсем.	1
36.		Курай юмахĕ. Пушкăрт халăх юмахĕ	1
37.		Пакшапа măйăр. Удмурт халăх юмахĕ.	1
38.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ	1
39.	АСАМСА ХЕЛ(9 сех)	В. Эктел. Хĕл пуçламăшĕ А. Пушкин. Хĕлле	1
40.		(КТВ). Хĕлле	1
41.		Н. Сладков. Хĕллехи çу кунĕсем	1
42.		Хырпа Чăрăш тата Уртăш мĕншĕн яланах симĕс? Чăваш халăх юмахĕ	1
43.		В Харитонов. Йĕлтĕрпе А. Смолин. Халăх хайлавĕ майлă	1
44.		Г. Харлампьев. Мулкач йĕрĕпе	1
45.		Н. Силпи. Намăслантаракан çĕнтерӳçĕ	1
46.		(КТВ). Хĕлле	1
47.		Малтанхи юр.Пĕтĕмлетӳ урокĕ.	1
48.	ЭПИР – САПАЙЛА АЧАСЕМ (17 сех)	Н. Карай. Йăмăк	1
49.		М. Джалиль. Çывăракан ача. Р. Минатуллин. Пулăшакан	1
50.		А. Кăлкан. Наян Кампур А. Галкин. Шăна кăмпин шăпи	1
51.		Н. Иванов. Чечек çыххи	1
52.		(КТВ). Ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ çинчен.	1
53.		И. Шухши. Кĕрен тӳпе.	1
54.		Г. Волков. Пуянлăх хакне ĕçлекен çеç пĕлет.	1
55-56.		Л. Ковалюк. Хăравçă.	2
57.		(КТВ). Ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ çинчен.	1
58-59.		А. Ерусланов. Хапхаçă.	2
60.		О. Уайльд. Хăне сес юратнă Улăп	1
61.		Исмай Исемпек. Шăвăç витре.	1
62.		(КТВ). Ачасен пурнăçĕ, ĕçĕ-хĕлĕ çинчен.	1
63.		В. Ар- Серги.Асанне шкуле	1
64.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ.	1

65.	СУР ХАВАСЛАХЕ(11 сех)	Н. Исмуков. Çурхи тĕнче.	1
66.		Л. Смолина. Çуркунне пуçланать.	1
67.		Н. Некрасов. Ешĕл шав. Уйăп Мишши.Çурхи вăйă.	1
68.		Мĕтри Кипек. Çурхи вăрманта.	1
69.		(КТВ). Çулла	1
70.		А.Каттай. Сеспел	1
71.		Г. Снегирев. Малтанхи хĕвел.	1
72		К. Иванов. Çуркунне çитсен. Н. Матвеев. Таврана илем кÿреççĕ.	1
73.		Çурхи кун. А. Артемьев çырнинчен	1
74.		Пĕтĕмлетÿ урокĕ.	1
75. .		(КТВ). Çулла	1
76.	КЕРЛЕНЕ ВАРСА СЕР СИНЧЕ ТАХСАН(5 сех)	А.Алка. Малтанхи кун	1
77.		А.Галкин. Сумăр куссуле. Ю. Николаева .Вăрсă сăкăре.	1
78.		А.Тимбай.Хурсă хер. А.Каттай.Берлинти палăк.	1
79.		А.Кипеч.Сер улми сутма кайни.П.Эйзин. Ан пултар вăрсă.	1
80. .		Пĕтĕмлету урокĕ.	1
81.	ЧЕР ЧУН ТЕНЧИ(11 сех)	Н. Ишентей. Аптраман кăвакалсем.	1
82.		Кашкăрсемпе çапăçни. С. Элкер çырнинчен.	1
83.		Н. Иванов. Ăсанпа Хураçка.	1
84.		Н. Иванов. Ăсанпа Хураçка	1
85.		(КТВ). Чēр чунсем çинчен	1
86.		Н. Матвеев. Уртăш.	1
87.		Н. Матвеев. Çара çерçи.	1
88.		О.Савандеев.Саркка	1
89.		Г. Орлов. Кашкăр тавăрăвĕ.	1
90.		Пĕтĕмлетÿ урокĕ.	1
91.		(КТВ). Чēр чунсем çинчен	1
92.	ЫТАРАЙМИ, АСРАН КАЙМИ ТАВАН ТАВРАЛАХ(14 сех)	И. Дубанов. Эл кÿлли.	1
93.		В. Харитонов. Çил ачи.	1
94.		Г. Орлов. Çухату.	1
95.		Çулçÿревçĕ вăрăсем.	1
96.		М. Волкова. Пĕлĕтсем, ăçта васкатăр? Р.Сарпи.	1

		Пĕлĕтсем – шур путексем	
97.		Хв. Уяр. Тарăхнă така.	1
98.		(КТВ). Çут çанталăк çинчен	1
99.		Х. Юлдашев. Лĕпĕш. Уйăп Мишши. Çуллахи каникул.	1
10 0.		Г. Харлампьев. Кӳлĕ хĕрринче.	1
101.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ.	1
102.		(КТВ)Çут çанталăк çинчен	1
103.		Пĕтĕмлетӳ урокĕ.	1
104.		Экскурси. НРК	1
105.		Резерв	1

4 класс

№	**Урок теми**	**Сехет Шучĕ**
Аван – и, шкул саккийĕ! (3 сех)		
1	Сентябрь ирĕ. Кĕрхи кăмăл.	1
2	Павăл, Микуль тата Петéр. Малтанхи учителе.	1
3	КТВ. Савнă ен — Чăваш Çĕршывĕ. Тăван çĕршыв.	1
Килсе çитрĕ тулăх кĕр (5 сех)		
4	Кéрхи илем. Сентябрь.	1
5	Кéрхи вăрманта. Хур кайăк çулé.	1
6	Тăрнасем. Кéрхи хурăн.	1
7	Тумне хывма éлкéреймен.	1
8	КТВ. Кéрхи илем	1
Ку вăл – ман Тăван çĕршыв (6 сех)		
9	Тăван чéлхе. И.Я.Яковлев чăваш халăхне панă халал	1
10	Эпé чăваш ачи. Чăваш сăмахĕ. Эпé чăваш .	1
11	КТВ.Çула тухар.	1
12	Нарспи пичетленнĕ çул	1
13	Ун ятне этемлéх манмé.	1
14	КТВ.Чăваш енĕн паллă ывăл-хĕрĕ.	1
Пирĕн йăла – йĕрке (3 сех)		
15	Йăла –йéрке.	1
16	Хéллехи кунсенче.	1
17	КТВ. Пурнăçран хакли çук.	1
Чăваш халăх сăмахлăхĕнчен (6 сех)		
18	Куян тус.Мăйăр юмахĕ	1
19	Халапсем. Мулкач. Улăпсем.	1
20	КТВ. Ĕлĕкхине аса илсен. Ача чух.	1
21	Ваттисен сăмахéсем. Уяв юррисем	1
22	Вăйă юррисем Халăх юррисем	1

23	КТВ.Ĕлĕкхине аса илсен. Тиха. Ачалăх.	1
Шурă юр çусассăн (4 сех)		
24	Пéрремéш юр.	1
25	Кайăксем ăçта çывăраççé?	1
26	КТВ. Шурă юр çусассăн.	1
27	Кăрлач.	1
Кусем – манăн туссем (10 сех)		
28	Математика мыскари. 1 –мéш урок.	1
29	Математика мыскари. 2 –мéш урок.	1
30	**КТВ**. *Кусем – манăн туссем.*	1
31-32	Çил çуна.	2
33	Чаплă парне.	1
34	Киш çинчен çӳрекен халап 1-2 пайсем.	1
35	Киш çинчен çӳрекен халап 3-4 пайсем.	1
36	КТВ. ***Кусем – манăн туссем.***	1
37	Пакăлти.	1
Ырăпа усал (5 сех)		
38	Чĕлхесĕр Иван	1
39	Хăйма вăрри	1
40-41	Эрхип мучипе Лĕнька. 1-2 пайсем	2
42	Çывăх тус	1
Атте – анне пурри – телей тата пуянлăх (3 сех)		
43	Сăпка юрри. Анне – пирéн тéнче.	1
44	КТВ. Çут тĕнче ытамĕнче. Туй. Март. Апрель.	1
45	Çăкăр. Услан кайăк юмахé.	1
Ӳсен-тăран тĕнчинче (4 сех)		
46-47	Курăк академикĕ.	2
48	КТВ. Ачалăхăн асамлă асамачĕ. Марине аппа.	1
49	Елюк сăртенче.	1
Çуркунне çитсессéн (4 сех)		
50	Çуркунне. Çуркунне пуçланать.	1
51	Шăнкăрч килни. Курак.	1
52	Çéр ыйхăран вăранать. Сенкер май.	1
53	КТВ.Чĕкеç тăманĕ. Пекĕ.	1
Чĕр чунсем – пирĕн туссем (6 сех)		
54	Раксем ăçта хĕл каçаççĕ.Йытăпа кушак.	1
55 56	Сăвăр куççулĕ. Лашана çăлни.	1 1

57	**КТВ** Ачалăхăн асамлă асамачĕ.Усăллă ĕç.	1
58,59	Тăрна ташши. Парпуспа Шулькка. Хĕрӳ хĕвел хĕрĕлсе анче.	1
Вãрçã кéрленé чух (4 сех)		
60	Амãш пилé. Éç çинче.	1
61	КТВ. ***Вãрçã кéрленé чух***	1
62	Урасăр	1
63	Эпир çĕнтертĕмер	1
Çу пуçланчĕ (5 сех)		
64	Çу çитрé.	1
65	Çуллахи вãрманта.	1
66,67	Август. Çулла. Тĕрĕслев ĕçĕ	1
68	Резерв	1

Учебно-методическая литература

1. Артемьева Т.В, Печников О.И., Кульева А.Р. Чăваш пуçламăш шкулĕнче литература вулавĕн урокĕсене йĕркелесси (Организация уроков литературного чтения в начальной чувашской школе): Учебно-методическое пособие. – Чебоксары: Новое время, 2007. – 20 с.

1. 2. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литература вулавĕ. Пĕчĕкçĕ пĕрчĕ. 1-мĕш кĕн.: Вĕренӳ пособийĕ. 1 класс (Литературное чтение. Зернышко.1-ая кн.: Учебное пособие. 1 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2014. – 96 с.
2. 3. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литература вулавĕ. Пĕчĕкçĕ пĕрчĕ. 2-мĕш кĕн.: Вĕренӳ пособийĕ.1 класс (Литературное чтение. Зернышко. 2-ая кн.: Учебное пособие. 1 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во: 2014. – 112 с.
3. 4. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литература вулавĕ. Ешĕл калча: Вĕренӳ пособийĕ. 2 класс (Литературное чтение. Зеленый росток: Учебное пособие. 2 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2014. – 124 с.
4. 5. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литература вулавĕ. Ылтăн пучах: Вĕренӳ пособийĕ. 3 класс (Литературное чтение. Золотой колосок: Учебное пособие. 3 класс). - Чебоксары: Чуваш кн. изд-во, 2014. – 240 с.
5. 6. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литература вулавĕ. Пучах çумне пучах: Вĕренӳ пособийĕ. 4 класс (Литературное чтение. Колосок к колоску: Учебное пособие. 4 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2014. – 240 с.
6. 7. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ӳкерчĕксен альбомĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 3 класс (Альбом для раскрасок к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 3 класс). – Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2016. – 64 с.
7. 8. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ӳкерчĕксен альбомĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 4 класс (Альбом для раскрасок к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 4 класс. - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2016. – 64 с.
8. 9. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ĕç тетрачĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 1 класс. 1-мĕш тата 2-мĕш пай (Рабочая тетрадь к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 1 класс. Части 1 и 2). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во: 2014. – 32 с.
9. 10. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ĕç тетрачĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 2 класс (Рабочая тетрадь к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 2 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2014. – 64 с.
10. 11. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ĕç тетрачĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 3 класс (Рабочая тетрадь к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 3 класс). - Чебосары: Чуваш. кн. изд-во, 2016. – 64 с.
11. 12. Артемьева Т.В., Печников О.И. Ĕç тетрачĕ. Литература вулавĕ. Вĕренӳ пособийĕ. 4 класс (Рабочая тетрадь к «Литературному чтению»: Учебное пособие. 4 класс). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2016. – 64 с.

13. Артемьева Т.В.Чăваш халăх юмах-халапĕ. Таблица пуххи: Кăтарту пособийĕ (Чувашские народные сказки. Сборник таблиц: Наглядное пособие), 1 - 4 классы. - Москва: 2016. – 12 таб.
14. Артемьева Т.В. Чăваш ача-пăча сăмахлăхĕн вак жанрĕсем. Таблица пуххи: Кăтарту пуххи (Малые жанры детского фольклора. Сборник таблиц: Наглядное пособие), 1 - 4 классы. - Москва: 2016. – 14 таб.
15. Артемьева Т.В., Трофимов Г.Ф. Пĕчĕккисен кĕнеки (Книга маленьких). - Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во: 2006. – 320 с.
16. Артемьева Т.В., Захарова Г.П. Родник. – Чебоксары: Изд-во ЧРИО, 2006. - 228 с.
17. Кульева А.Р., Кульев О.Г. Мерчен (Жемчужина): Книга для дополнительного чтения в 4 классе. – Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во,2014. – 194 с.

18. Кульева А.Р., Кульев О.Г. Ылтăн шевле (Золотой луч): Книга для дополнительного чтения во 2 классе. – Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2013. - 128 с.
19. Кульева А.Р., Кульев О.Г. Чĕвĕлти (Щебетунья): Книга для дополнительного чтения в 1 классе. – Чебоксары: Чуваш. кн.изд-во, 2012. – 207 с.

3. **Научно-методическая литература**

1. Артемьева Т.В. Литература вулавĕн хăй евĕрлĕхĕ. Ăна пĕрремĕш класра йĕркелесси (Своеобразие литературного чтения. Особенности его организации в 1 классе)// Чувашский язык и литература: теория и методика: Сб. статей, вып.7. – Чебоксары: ЧГПУ им. И. Я. Яковлева, 2008. –С. 88 – 93.
2. Артемьева Т.В. Чи кĕçĕн тата кĕçĕн çулхи ачасене поэзи хайлавĕсемпе паллаштарасси (Ознакомление младших детей с поэтическими произведениями)// Современный чувашский язык, литература: теория и методика: Сб. статей. – Чебоксары: ЧГПУ им. И.Я.Яковлева, 2003. − С. 90-97
3. Артемьева Т.В. Шкул çулне çитмен ачасен литература аталанăвĕн шайне палăртасси (Выявление уровня литературного развития детей дошкольного возраста) // Народная школа. _ 2011. – № 1. – С. 48−50.
4. Артемьева Т.В. Чăваш пуçламăш шкулĕнче литература вулавне вĕрентессине вĕрентĕвĕн çĕнĕ стандарчĕпе килĕшӳллĕ йĕркелесси (Организация обучения литературному чтению в чувашской начальной школе по новому стандарту)// Народная школа. – 2011. – № 6. – С.9−10.
5. Артемьева Т.В., Михайлова С.Г. Современное литературное образование в чувашском национальном ДОУ и начальной школе // Дошкольное образование в поликультурной среде: Сб. статей. − Чебоксары: Чуваш. гос. пед. ун-т, 2012. – С. 3−5.
6. Артемьева Т.В., Печников О.И. Литературное чтение в первом классе. Учебно-методическое пособие. Рекомендовано МО и МП ЧР. – Чебоксары: Издательство ЧРИО: 2008 - 128 с.
7. Артемьева Т.В., Печников О.И. Уроки литературного чтения. 2 класс (учебно-методическое пособие). Рекомендовано МО и МП ЧР. – Чебоксары: Издательство ЧРИО: 2011. - 112 с.
8. Артемьева Т.В., Печников О.И. Уроки литературного чтения. 3 класс (учебно-методическое пособие). Рекомендовано МО и МП ЧР. – Чебоксары: Издательство ЧРИО: 2011. - 144 с.
9. Федорова А.Р. Задачи литературного образования в начальной школе в свете реализации ФГОС НОО нового поколения// Актуальные проблемы развития национальной литературы на рубеже XX-XX1 веков: Сб. статей Всероссийской НПК, 22.10.12 г. – Чебоксары: ЧГПУ им. И.Я. Яковлева. - 3 с.
10. Федорова А.Р. Методические рекомендации по внесению изменений в учебно-тематические планы по литературному чтению на чувашском языке. – Сайт ЧРИО (chrio.cap.ru)/ - О,5 п.л.